

**Кременчуцька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 22
Кременчуцької міської ради Полтавської області**

**Методична розробка уроку навчання грамоти в 1-му класі: «Звуки [ш]
буква «ша». Зіставлення звуків [ж] — [ш] у словах. Бесіда про дитячі ігри
- спортивні та інтелектуальні»**

Учитель початкових класів
Гаврильчук Ярослава Павлівна

Урок 153

Тема: Звуки [ш] буква «ша». Зіставлення звуків [ж] — [ш] у словах. Бесіда про дитячі ігри - спортивні та інтелектуальні.

Мета: навчити правильно артикулювати звук [ш] та аналізувати його; ознайомити учнів з буквами Шш, ш («ша»); удосконалювати навички звукового та звуко-буквеного аналізу слів; закріпити вимову парних звуків [ж] — [ш]; збагачувати активний і пасивний словник учнів; формувати навичку читання з новими буквами; розвивати усне мовлення, творче мислення, пам'ять, увагу, волю, спостережливість; виховувати інтерес до спортивних ігор, що розвивають розум і спритність.

Обладнання: фішки на позначення голосних і твердих та м'яких приголосних звуків; таблиця з друкованими великою і малою буквами Шш; предметні малюнки (на що схожа буква ш, мишка); складові таблиці для читання, ребус; ігрова дошка з шашками й шахами, шайба з ключкою.

Тип уроку: урок вивчення нового звука й букви.

Хід уроку

I. Організаційна частина.

1. Привітання.

Продзвенів і стих дзвінок.
Починається урок.
Всі за парти тихо сіли,
До роботи приступили.
Дає здоров'я спорт.
Вагу — солодкий торт.
Мед — працьовиті бджоли.
Знання глибокі — школа.

2. Перевірка готовності учнів до уроку.

II. Актуалізація опорних знань учнів.

1. Бесіда.

- Давайте пригадаємо, яку букву ви вивчали на минулому уроці? (Букву «же»)
- А який звук позначає ця буква? (звук [ж])
- Який це звук за звучанням голосний чи приголосний? (приголосний)
- Як ми можемо перевірити, що це приголосний? (Вимовимо цей звук).
- Ми вимовляємо вільно, лише голосом, чи щось нам заважає? (Нам заважає язик).

2. Гра «Віяло».

- Діти, погляньте на це казкове віяло з букв. Я буду по-черзі кожну з них відкривати, а ви називатимете звуки, які вони позначають.

3. Мовленнєва розминка.

Розучування чистомовки

Жив жучок
Між бур'янами,
Жив без тата і без мами.
Жив і жив,
І не тужив,
Жовтим листям
Ворушив.

4. Робота над мовними загадками.

Різати усе він звик.
Нам на кухні — помічник.
«Ж» на «ч» як зміниш — враз
Темрява прийде до нас. (Ніж — ніч)
Воно у бджілки є, ужалить і умре.
А «Же» на «еС» зміни, на жир перетвори. (Жало — сало)
З «Же» вночі літаю, шкідників з'їдаю.
Посуд для варіння — з «Зе», у похід бери мене. (Кажан — казан)

III. Повідомлення теми та завдань уроку, мотивація навчальної діяльності учнів.

- Відгадайте загадку і дізнаєтеся, хто прийшов до нас в гості сьогодні на урок.
Сиреньке, маленьке,

А хвостик, як шило.

- Це мишка. Вона прийшла в гості з подарунком – новою літерою. А також це мишка спортсменка, яка дуже любить різні ігри, що розвивають розум, інтелект або такі фізичні якості, як спритність, витривалість. Тільки нам спочатку треба ознайомитися з новими звуками і буквою, яка їх позначає.

IV. Сприймання та усвідомлення учнями нового матеріалу.

1. Виділення звуку [ш].

- Слухайте уважно скоромовку, а після цього ви скажете, який звук в ній зустрічається найчастіше.

Тишком-нишком
вийшла мишка із нори.
В шкряботушки
Ніс і вушка догори.

- Який звук ми чуємо в ній найчастіше? Саме цей звук і буква, яку він позначає – гості сьогоднішнього уроку.

- Давайте разом вимовимо цей звук.

- Як ми його вимовляємо: голосом, шумом чи нам щось заважає? (ми його вимовляємо шумом)

- Отже, це приголосний чи голосний звук? (цей звук приголосний)

- А хтось з вас знає, яка тварина видає лише цей звук? (змія)

- Давайте, прошепочемо, як вона говорить.

2. Казка «Пригоди буки «Ш»».

- Послухайте казку, яку розповіла наша гостя Мишка про букву «Ш». І скажіть до яких сусідів заходила буква.

Буква «Ш» шубу шила, поки зима не настала. Шила довго: приміряла, вишивала, обшивала. Все старалась, та дарма, бо зими нема й нема. «Ш» - не спала, все чекала, щоб зима вже завітала. І набридло їй чекати, захотіла дуже спати. Та й заснула. Сниться їй, що надворі заметіль. Все шумить, гуде, гуркоче, сніг на землю падає.

Тут прокинулася вона, у вікно, а там Зима. «Ш» - швидко шубу одягає й мандрувати починає. Всіх сусідів обійшла. До «Ж», «Ч», «Щ», «Б» зайшла.

І стомившись, находившись, в теплий дім вона пішла.

- До кого в гості заходила буква «Ш»?

3. Звукова зарядка.

- Зараз повправляємось у вимові нового звука. Повторюйте за мною по рядочку з віршика.

Шило шубку Шурі шило
Шовком, шерстю шви обшило
Вийшла шубка прехороша
Нашій Шурі на порошу.

4. Артикуляція звуків [ш], [ш'].

— Вимовте кілька разів хором звуки [ш], [ш']. Прослідкуйте за роботою мовного апарату. Звук [ш] утворюється так само, як і звук [ж]. Єдина різниця між цими звуками — що при утворенні звука [ш] голосові зв'язки не беруть участі. Скориставшись дзеркалом та простеживши за м'язовими відчуттями мовленнєвого апарату, можна помітити, що при вимові звука [ш] широкий кінчик язика піднімається до переднього краю твердого піднебіння й утворює з ним щілину; друга щілина утворюється між задньою частиною язика і переднім краєм'якого піднебіння. Струмień повітря, проходячи через щілини, утворює характерний шум, що нагадує шипіння. Голосові зв'язки не напружені, голос не утворюється.)

— Вимовте парами звуки [ш] — [ж], [ш'] — [ж']. Що в них спільного і чим вони відрізняються? (Органи мовлення працюють однаково, звуки відрізняються тільки наявністю або відсутністю голосу).

— Отже, який це звук? (Приголосний)

— Чому приголосний? (При його вимові повітря проходить невільно, а зустрічає перешкоду.)

— А які бувають приголосні? (Дзвінкі та глухі, тверді і м'які)

5. Гра «Жчи Ш?»

Шпак, шум, жовтий, усмішка, жук, шелестить, жалити, шовковий, журавель, широкий, кішка, мишка.

6. Складання звукової схеми до слова мишка.

7. Добирання учнями слів зі звуком [ш] в різних позиціях.

Шиска
Шпак
Шина

Шафа
Шапка
Миша

Мішок
Груша
Каша

Вмієш
Комиш

Наш
спориш

8. Ознайомлення з буквою «ша».

— Буквою *Шш*(«ша») на письмі позначається звук [ш].

- Зараз всі уважно глянули на букву «ша». Тепер закрили очі і в уяві собі уявляємо якісь предмети на які вона схожа. Так, ми з вами пофантазували, а тепер опишемо їх для всіх. (гребінець, вили, граблі...)

- Послухайте цей віршик.

Комиші шумлять: шу-шу!

Букву я нову пишу:

Три стовпці, внизу межа –

Ось і вийшла буква ша.

- Діти, а вам не здається буква «ша» знайомою? Вона не нагадує якусь вже знайому вам літеру?

- Здогадались? Ні? Тоді слухайте...

Буква Е, ляж на підлогу,

Підніми угору ноги...

Буква Е тремтить від страху:

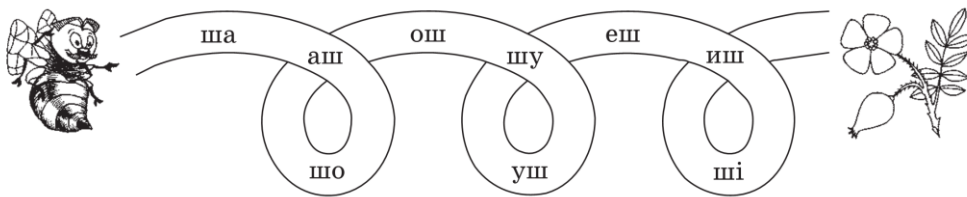
Схожа я тепер на Ш... – на шафу.

- Ви вже побачили, як виглядає буква «ша», тож давайте знайдемо «хатинку», де живе ця літера. Де знаходиться «будиночок» літери «ша»? (З'ясування місця літери в касібукв).

9. Читання складових таблиць

а) Читання складів із буквою Ш.

— Допоможіть джмелику долетіти до шипшинової квітки, прочитайтесклади.

б) Читання прямих та обернених складів з буквами ш та ж.

— Прочитайте склади, надруковані на дошці, парами. Чітко вимовляйтезвуки.

жа — шажу — шужи — ши же — шежі — шіжо — шо

аж — ашуж — ушиж — ишеж — ешіж — ішож — ош

в) Читання складів у таблиці.

	о	а	у	е	и	і
ш	шо	ша	шу	ше	ши	ші
шв	шво		шву		шви	шві
шл		шла		шле		
шк	шко		шку		шки	шкі
шт	што		шту	ште	шти	
шм		шма		шме	шми	шмі

Фізкультхвилинка

В казковому лісі розминка.
Настала фізична хвилинка.
Втому проженем руками
Вгору їх піднімем з вами.
Потім присядемо дружно,
Ноги згинаємо пружно,
Руки, мов крила, розправим
І до плечей їх поставим.

Коло вперед покрутили,
Потім назад повторили.
Голову вниз опустили,
Потім назад нахилили,
Потім наліво поклали,
Потім направо. І стали.
Рівно і струнко.
Швидко скінчилась хвилинка.

Нас збадьорила розминка.

IV. Читання тексту учнями і робота над текстом.(с. 108–109)

Розгортаю свій Буквар
і знаходжу новий дар.
Букву «ша» цікаву,
Нову і незнану.

1. Аналіз звукової структури слів *шуба, шапка, шарф*, поданих у Букварі.

2. Читання слів у стовпчиках.

3. . Бесіда про спортивні ігри.

— Відгадайте ребус.

— Що таке шашки? Хто з вас уміє в них грати? Хто вважається переможцем у цій грі?

— Чим шахи відрізняються від шашок? Назвіть шахові фігури. Якими є правила гри в шахи?

— Що розвивають у людей ці спортивні ігри? (*Розум, мислення, інтелект.*)

— Що ви знаєте про гру в хокей? Скільки гравців має бути в кожній команді? Що треба робити із шайбою? Яким чином?

— Які риси характеру і фізичні якості розвиває в людей гра в хокей?

(*Спритність, витривалість.*)

— Як ви вважаєте, чи можуть такі різні ігри виховувати в людей однакові риси характеру? Які саме?

(*Цілеспрямованість, бажання досягнути мети, перемоги.*)

4. Робота за фотографіями (с. 108)

— Прочитайте речення, що відповідають кожній фотографії. Як ви їх розумієте?

5. Опрацювання тексту «Хороша гра».

1) Гра «Розшифруй назву».

- Діти, відгадайте назву тексту з цього шифрувальника.

РОХОША ГРА

— Роздивіться малюнок. Про яку гру ми будемо читати?

Грати в шахи — розвивати розум.

Грати в хокей — бути сильним і спритним.

• *Шахи* — гра на дошці, поділеній на 64 світлі і темні клітинки, між 16 білими і 16 чорними фігурами за встановленими для них правилами пересування.

• *Хокей* — спортивна командна гра з шайбою або м'ячем на льодовому майданчику або трав'яному полі.

2) Читання тексту учителем.

— У яку гру грали хлопці?

учитель читає текст у помірному темпі, не роблячи при цьому жодних пояснень.

3) Словникова робота.

Шайба — диск з гуми або пластмаси для гри в хокей.

Уболівальники — ті, хто турбується, переживає за спортсменів.

Тренер — фахівець, який навчає, систематично вправляє у чомусь, з чогось.

4) Напівголосне читання тексту учнями

— Як називалися команди?

— Яка команда виявилася сильнішою?

5) Узагальнююча бесіда за змістом твору.

— Скільки команд створили хлопчики для гри в хокей?

— Яка команда забила першу шайбу?

— Як поводитися уболівальники?

- Що просили дівчатка капітана?
- Скільки всього шайб забили під час гри?
- Яким був загальний рахунок?
- Який висновок зробив після гри тренер-старшокласник? Чому? Що ви скажете про гру?

Фізкультхвилинка

Пригадаймо, друзі, вмиль,

Як пшениченька шумить:

Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш!

Як в гайку струмок дзвенить:

Джр! — Джр! — Джр! — Джр! — Джр!

Як бджола в саду бринить:

Дз! — Дз! — Дз! — Дз! — Дз! — Дз!

Як шумлять у птаха крила:

Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш!

У морі синьому вітрила:

Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш!

Вітер з гаєм розмовляє:

Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш!

Поміж листячком гуляє:

Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш!

Й ми всі трохи пошуміли,

Від роботи відпочили.

б) Робота над виразністю читання твору.

- Знайти в тексті питальні речення, окличні речення.
- З якою інтонацією їх слід читати?

7) Вправлення у читанні тексту

I абзац. Читання «буксиром» (з учителем).

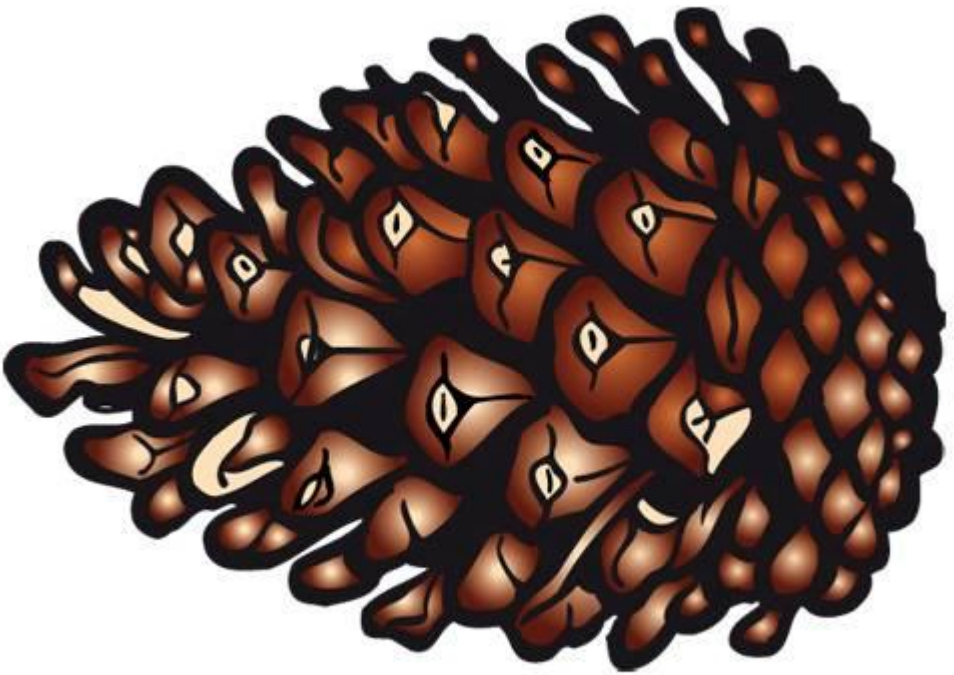
II абзац. Читання «ланцюжком».

До кінця тексту. Читання «дощиком» у різному темпі (повільно, прискорено, скоромовкою, повільно).

Читання тексту кращими учнями.

V. Підсумок уроку.

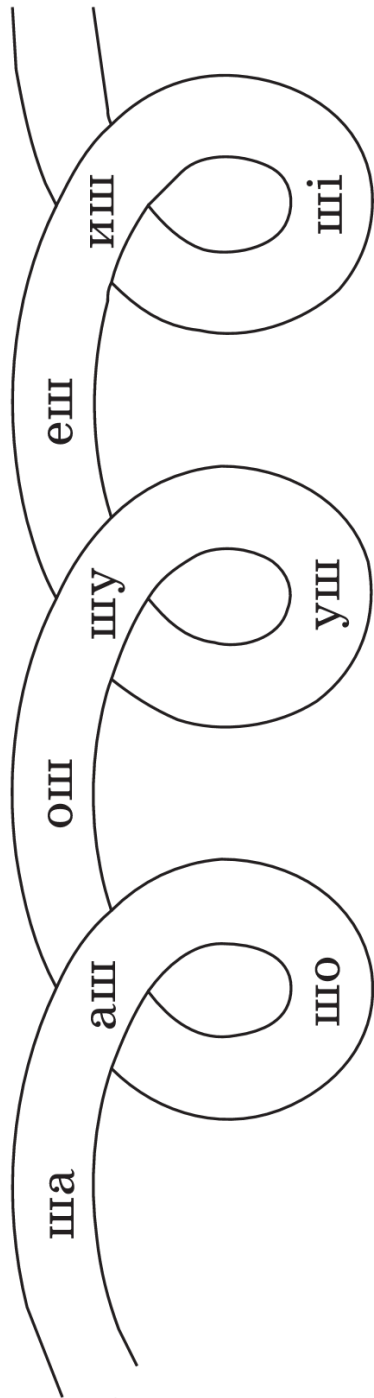
- Із якими звуками ми ознайомилися на уроці? Якою буквою вони позначаються?
- Що нового ви дізналися про спортивні ігри?
- Які ігри — рухливі чи інтелектуальні — вам подобаються більше?

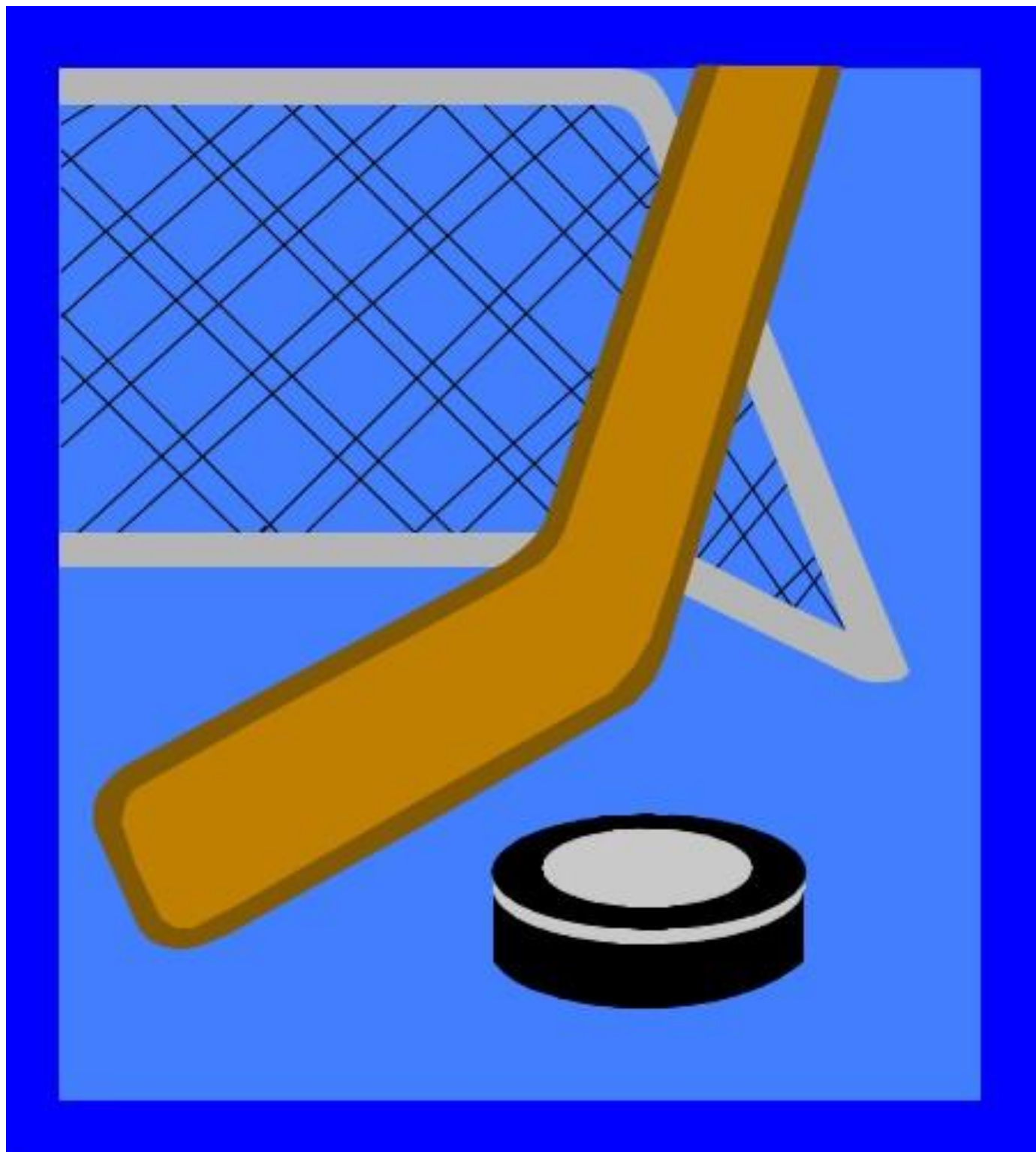
~~IN A~~

Шайба

	о	а	у	е	и	і
ш	шо	ша	шу	ше	ши	ші
шв	шво		шву		шви	шві
шл		шла		шле		
шк	шко		шку		шки	шкі
шт	што		шту	ште	шти	
шм		шма		шме	шми	шмі

